

پادداشت

هدررفت محصولات کشاورزی؛ چالشی اساسی برای بهره‌وری آب، قیمت و امنیت غذایی

هدررفت محصولات کشاورزی بیش از رسین به دست مصرف‌کننده در ایران یکی از مهم‌ترین چلن‌های پنهان ناآرامی اقتصادی در بخش کشاورزی است. این پدیده علاوه بر اتلاف منابع کربان و انرژی، موجب کاهش درآمد کشاورزان، افزایش هزینه مصرف‌کنندگان، تضعیف امنیت غذایی و کاهش رقابت‌پذیری اقتصاد کشاورزی کشور می‌شود.

۱. ایجاد اقتصادی هدررفت پیش از عرضه

براساس پژوهش‌های رسمی و پژوهش‌های ملی بین ۲۵ تا ۳۰ درصد محصولات کشاورزی ایران بیش از رسین به بازار نهایی از بین می‌رود. این هدررفت در چند مرحله رخ می‌دهد:

- برداشت غیر استاندارد و دیر هنگام
- نبود سردخانه و مراکز جمع‌آوری محلی
- بستن‌های نامناسب و سنتی
- حمل‌ونقل غیر استاندارد
- نبود زنجیره سرد (Cold Chain) در بخش عمده محصولات فساده‌پذیر
- فقدان نظام گنجانده‌های انگیزشی برای کاهش اتلاف

۲. پیامدهای کلان برای اقتصاد ایران

کاهش بر امنیت غذایی ملی
ایران سالانه میلیاردها دلار برای واردات محصولات نظیر ناهای روغنی، ناهای خامی و برخی مواد غذایی هزینه می‌کند. کاهش هدررفت داخلی می‌تواند بخشی از این نیاز را جبران کند و وابستگی خارجی را کاهش دهد.

- افزایش قیمت برای مصرف‌کننده
- هر میزان هدررفت در مراحل پیشین، خود را در قالب افزایش قیمت نهایی نشان می‌دهد. در واقع مصرف‌کننده هزینه ناآرامی زنجیره را می‌پردازد.
- کاهش درآمد کشاورزان
- هدررفت موجب کاهش عرضه موثر محصول و کاهش قدرت چانه‌زنی کشاورزان در بازار می‌شود. این امر به ویژه برای کشاورزان کوچک که سرمایه محدود دارند، تصعب‌کننده و بازدارنده توسعه است.
- تشدید بحران آب

۳. دلایل ساختاری هدررفت پیش از رسین محصول به مصرف‌کننده

• نبود زیرساخت‌های لجستیک و روستایی
• نداد و فرطیت سردخانه‌ها در بسیاری از استان‌ها متناسب با میزان تولید نیست. همچنین نبود مراکز تجمع و بستن‌های مدرن سبب شده مصرف مستقیم از مزرعه به بازارهای عمده‌فروشی منتقل شود که این انتقال با استاندارد بین‌المللی میزان آسیب‌رسانی‌ها همخوانی ندارد.

- فشار بر دانش کشاورزان در مزرعه
- در بسیاری نقاط کشور کشاورزی متکی به روش‌های سنتی برداشت، درجه‌بندی و نگهداری است. نبود آموزش‌های لازم در زمینه مدیریت پس از برداشت (Post-Harvest Management) یک خلأ جدی است.
- فقدان ناموزن بازار
- نظام دولتی چندپایه نبود قراردادهای رسمی بین کشاورز و بنگاه‌های خرید و وفاتان نهایی‌های قدرتمند بازاریابی، انگیزه سرمایه‌گذاری در کاهش هدررفت را تضعیف می‌کند.
- ضعف استانداردهای بستن‌های بستن‌های سنتی، به‌خصوص در میوه، صیفی و سبزیجات، موجب هدرشدگی، تبخیر رطوبت و کاهش کیفیت محصول می‌شود.

۴. راهکارهای عملیاتی برای بخش کشاورزی کشور

• توسعه و ایجاد زنجیره سرد در مناطق تولیدی با مشارکت ساختاری همچون تعاونی‌های تأمین نیاز

- ایجاد مراکز خدمات پس از برداشت در روستاها
- این مراکز می‌توانند شامل:
- سردخانه‌های کوچک مقیاس
- واحدهای سوریتینگ و بستن‌های
- سیستم‌های درجه‌بندی همراه آموزش‌های تخصصی باشند.
- ارتقای نقش تعاونی‌های تولید و بازاریابی این تعاونی‌ها می‌تواند قدرت چانه‌زنی تولیدکنندگان را افزایش دهد و سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها را اقتصادی‌تر کند.
- استفاده از فناوری‌های نوین
- همدند مسخره‌های IoT برای پایش دما و رطوبت
- بستن‌های هوشمند
- پایایی‌های اتصال مستقیم کشاورز به بازار
- می‌تواند به کاهش میانه‌ها و افزایش کیفیت کمک کند
- اصلاح سیاست‌های قیمت تضمینی و پاره‌های سیاست‌های حمایتی باید کیفیت و کاهش هدررفت را تشویق کند. نه صرفاً افزایش تولید را.

مشاور اقتصادی اتاق تعاون ایران و متخصصین بین‌المللی بهره‌وری از سازمان بهره‌وری آسیا
Alborz.payam@gmail.com

پیام آشنابرسی می‌کند

ناهماهنگی نهادی؛ بزرگ‌ترین مانع رشد اقتصادی

اقتصادی است. تازگی تأکید می‌کند که طبق برنامه، برآمدن قرار بود ۲ درصد از رشد هدف‌گذاری شده از محل افزایش سرمایه بانک مسکن و تزریق ۱۰۰ هزار میلیارد تومان حاصل شود. اما «ناهماهنگی نهادی» تاکنون اقدام مؤثری در این خصوص مشاهده نشده است. مشکل اصلی نبود هماهنگی میان وزارت اقتصاد، سازمان برنامه و بودجه و سازمان بورس است. این سه نهاد باید همسو عمل کنند. اما چنین هم‌فازی دیده نمی‌شود. به بیان دیگر، مؤثر مولدسازی حتی روشن نشده و زمان در حال دست رفتن است.

نقش مبهم بخش خصوصی در اقتصاد تورمی

نماینده مردم نیاوند یاور دارد که بدون حضور قاطعانه بخش خصوصی، هیچ برنامه توسعه‌ای قابلیت تحقق نخواهد داشت. اما او تأکید می‌کند که دولت هنوز نتوانسته شرایط را برای مشارکت واقعی این بخش فراهم کند. «اقتصاد به بخش خصوصی باید واقعی باشد. در شرایط فعلی و با تورم بالا، فعالان اقتصادی جرأت ورود به سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت را ندارند. دولت باید با رفع موانع و کربان‌کوبی و ایجاد ثبات اقتصادی، مسیر را برای سرمایه‌گذاری آن‌ها هموار کند.»

اثر تأخیرهای اجرایی بر معیشت مردم

علاوه بر مسائل کلان، تازگی بر تبعات اجتماعی و معیشتی تأخیر در اجرای برنامه هفتم تأکید دارد. او

اقتصادی پیام آشنا - در آستانه ورود به سال‌های سرونشمار است. اجرای برنامه پنج‌ساله هفتم توسعه، بار دیگر بر پرسش اساسی در مرکز توجه کارشناسان و نمایندگان مجلس قرار گرفته است: آیا اقتصاد ایران با وضع موجود قادر خواهد بود به رشد اقتصادی ۸ درصدی برسد؟ نگاهی به داده‌ها، روندهای اخیر و مهم‌تر از همه، اظهارات صریح نمایندگان مجلس، نشان می‌دهد که این هدف همچنان در ابراهای سنگین پیام فرو رفته است. طی ماه‌های اخیر، دولت با تأکید بر مولدسازی دارایی‌ها، کنترل نقدینگی، تقویت نظام بانکی و افزایش نقش بخش خصوصی، نقش‌های تازه برای رسین به رشد اقتصادی ترمیم کرده است. اما برای عملکرد اجرایی و واقعیت‌های میدانی، حتی آن است که اجرای این راهکارها با گروه‌های ساختاری، ناهماهنگی نهادی و تأخیرهای قابل توجه روبروست.

نماینده مجلس: رشد ۸ درصدی بدون اصلاحات بنیادین امکان‌پذیر نیست

علیرضا تازگی، عضو کمیسیون عمران مجلس شورای اسلامی، در گفتگو با پیام آشنا تصویری روشن اما نگران‌کننده از فاصله میان اهداف برنامه هفتم و اقدامات عملی دولت ارائه می‌کند. او بیان می‌کند که این برنامه بدون «تعمیرات بنیادین» به رشد ۸ درصدی دست یافت، می‌گوید: «واقعیت این است که نباید انتظار داشته باشیم رشد اقتصادی ۸ درصدی تحقق شود. در حالی که در عمل اقدامات اساسی و تکمیل زیرساخت‌ها، مطلقاً با برنامه صورت‌نگرفته است.»

مولدسازی: مسیری که هنوز آغاز نشده است

یکی از محورهای اصلی برنامه هفتم، اتکالی دولت به مولدسازی دارایی‌های دولتی برای تأمین بخشی از رشد

طلای بدون موجودی ممنوع!

خرید و فروش طلا و نقره در بستر پلتفرم‌های خرید آنلاین، ساماندهی و تنظیم‌شده و به نهادهای ذیربط مهلت داده تا بستر اجرای این دستورالعمل را هرچه زودتر فراهم کنند. در این رابطه، محمد کشتی‌آری - عضو هیئت رئیسه کمیسیون تخصصی طلا و جواهر اتاق اصناف ایران - گفتگو با پیام آشنا به توجه به رخدادهایی که طی سال‌های اخیر در این حوزه صورت گرفته و زبان‌هایی که بسیاری از سرمایه‌گذاران متحمل شده‌اند، تصمیم نهادهای نظارتی بر آن شد تا قابلیت فروش آنلاین طلا و معاملات مرتبط را ساماندهی کنند و در همین اساس، بانک مرکزی و سایر دستگاه‌های ذیربط گرد هم آمدند و آیین‌نامه‌ای تدوین کردند که پس از تصویب توسط هیئت وزیران، برای اجرا ابلاغ شد.

نقطة دولت دستورالعمل کجاست؟

از فروردین بر اساس آیین‌نامه، مقرر شده تا مرجع صدور مجوز برای فعالان حوزه فروش آنلاین طلا «اتحادیه کسب‌وکارهای مجازی» باشد و متقاضیان از طریق درگاه

به گفته کشتی‌آری با آیین‌نامه جدید دولت دوره

فروش‌های بی‌بسته‌بندی در پلتفرم‌های طلا به پایان می‌رسد. طبق مقررات تازه، کسب‌وکارهای آنلاین تنها زمانی اجازه فروش دارند که معادل میزان فروش لحظه‌ای خود موجودی فیزیکی طلا را در سیرده‌های بانکی ذخیره کرده باشند و این موجودی نیز باید به صورت آبی اعلام و به‌روزرسی شود.

به گزارش پیام آشنا به نقل از اسناد هیئت وزیران به

ریاست مشاوران اول رئیس جمهوری - در تاریخ ۲۷ مهرماه سال جاری «دستورالعمل اجرایی خرید و فروش طلا و نقره به صورت هر خط» را به وزیرخانه‌های صنعت، اطلاعات، ناه‌گستر، امور اقتصادی و دارایی، ستاد هماهنگی مبارزه با مفاهند اقتصادی، دادسرای کل کشور، سازمان تجارت جهانی، فرماندهی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، خبری‌خانه ستاد مرکزی مبارزه با قاچاق کالا و ارز و بانک مرکزی جمهوری اسلامی، تصویب و در تاریخ ۱۴ آبان ماه آن را ابلاغ کرد که براساس آن مقرر شده تا معاملات

می‌گوید: «فراخیزی نشان مردم در حوزه معیشت، اشتغال و موضوعاتی مانند ازدواج کاملاً مشهود است. سه حوزه حیاتی - اقتصاد، محیط زیست و نظام بانکی - رشد واقعی تولید و کنترل تورم - سبباید به‌طور فزاینده و جدی مورد توجه قرار گیرند.»

به اعتقاد او، ارزیابی عملکرد دولت باید «بر اساس معادلی و شاخص‌های واقعی» باشد تا مشخص شود گرچه دقیقاً کجا قرار دارند و چه اصلاحاتی ضروری است.

شکاف هدف‌گذاری و امکان تحقق

تحلیل کارشناسان نشان می‌دهد مشکل اصلی در اجرای برنامه هفتم، شکاف صریح میان اهداف بلندمدت و اهداف اقدامات اجرایی است. برنامه‌ریزی برای رشد ۸ درصدی بدون اصلاحات ساختاری و ترم‌فزایی، بدون نوسازی نهادهای اقتصادی و بدون تغییر در شیوه‌های سنتی اداره اقتصاد، تنها آرزوی کاغذی باقی می‌ماند.

ایران اکنون در یکی از حساس‌ترین مقاطع اقتصادی

خود قرار دارد. برنامه هفتم قرار بر توسعه دارد، تحول ساختار را با چالش‌های جدی روبروست. مسکن صریح علیه فساد و رتبه‌بندی خطرناک است. برای آنگاه که بتواند تحولی در حال انجام است.

اثر تأخیرهای اجرایی بر معیشت مردم

علاوه بر مسائل کلان، تازگی بر تبعات اجتماعی و معیشتی تأخیر در اجرای برنامه هفتم تأکید دارد. او

بافتارها مجاز دانسته و انجام معاملات طلا با بیاری غیر

مجاز دانسته و به نهادهای ذیربط مهلت داده تا بستر اجرای این دستورالعمل را هرچه زودتر فراهم کنند. در این رابطه، محمد کشتی‌آری - عضو هیئت رئیسه کمیسیون تخصصی طلا و جواهر اتاق اصناف ایران - گفتگو با پیام آشنا به توجه به رخدادهایی که طی سال‌های اخیر در این حوزه صورت گرفته و زبان‌هایی که بسیاری از سرمایه‌گذاران متحمل شده‌اند، تصمیم نهادهای نظارتی بر آن شد تا قابلیت فروش آنلاین طلا و معاملات مرتبط را ساماندهی کنند و در همین اساس، بانک مرکزی و سایر دستگاه‌های ذیربط گرد هم آمدند و آیین‌نامه‌ای تدوین کردند که پس از تصویب توسط هیئت وزیران، برای اجرا ابلاغ شد.

نقطة دولت دستورالعمل کجاست؟

از فروردین بر اساس آیین‌نامه، مقرر شده تا مرجع صدور مجوز برای فعالان حوزه فروش آنلاین طلا «اتحادیه کسب‌وکارهای مجازی» باشد و متقاضیان از طریق درگاه

مشاور اقتصادی اتاق تعاون ایران و متخصصین بین‌المللی بهره‌وری از سازمان بهره‌وری آسیا
Alborz.payam@gmail.com